

KÁLVINISTA VILÁG.

REFORMÁTUS EGYHÁZTÁRSADALMI FOLYÓIRAT.

Kevés az arató.

Templomainkban, hol zsufolt padok, hol gyér számú hallgatóság előtt, vasárnapról-vasárnapra szól az ige. A prédikátorok témák száz és száz változatát merítik ki: rámutatnak az emberiség gyarlóságaira, a társadalom hibáira, a keresztyénség kötelességeire; arra az eszményre, amely felé minden embernek törnie kellene. És mi az eredmény? — Száz közül kilencven esetben a hallgató hazatér és elfelejti, amit hallott. Lehet, hogy egy-két óra hosszat még elismeréssel gondol vissza azokra az igazságokra, amiket a lelkipásztor mondott, de aztán egyéb gondok és ügyes-bajos dolgok kiverik a fejéből. Már pedig az igehirdetésnek nem az a célja, hogy néhány óráig tartó hangulatot szerezzen s aztán megszűnjön a hatása, mondjuk: következő vasárnapig. Ha ez lenne a célja, felesleges idő és energiapazarlás volna minden prédikáció. Mindenesetre nagyon helyes és kívánatos dolog az eszmények hirdetése és a gyülekezetek figyelmének az eszmények értékére való felhívása; de ha az eszmények elvontságok maradnak, ha nem indítanak tetterre, ha nem követik őket tények és eleven valóságok, akkor csak az elején vagyunk a cél felé vezető útnak, — de maga a cél valahol a messze távol ködében rejlik még, kibontakozatlanul.

Református anyaszentegyházunk hiveinek jelentékenyebb részére nézve az egyháztagság kimerül abban, hogy hetenként végighallgatják a vasárnapi istentiszteletet s amikor érte jönnek, többé-kevésbé fanyarúl megfizetik az egyetemes adót. Pedig a mi kálvinista keresztyén hitünkkel nem egyeztethető össze ez a passzivitás. A mi vallásunkat élni kell!

Kétségtelen, hogy itt valahol hiba, hiány, mulasztás fogg fenn. De ki a hibás? Kit terhel a mulasztás?

Egyoldalúság volna minden baj okát a hivekben keresni. Sokan vannak, akiket megindít az ige hallása, akikben megmoccan a lelkiismeret és a tevékenységre való buzgalom. Ha lenne valaki, aki abban a pillanatban, mikor ezek az érzések felébrednek bennük, munkára indítaná őket, irányt adna nekik, határozott feladatot tűzne eléjük, örömet kivennék részüket Isten országa építésének munkájából. Hanem ez a legtöbb esetben nem történik meg. Elvek megállapítása, gyönyörű lehetőségek eszményi képének megrajzolása lendületre serkent egy néhány lelket; de a széles átlagnak konkrét fogalmazásra van szüksége: ezt tedd, azt tedd — s éppen ezt nélkülözi.

Lehet-e azonban viszont a lelkipásztort gáncsolni azért, mert nincs gyülekezete minden egyes tagja számára külön kidolgozott munkaprogramja? Hiszen a gyülekezet akkora család, hogy a lelkész még a legszorgosabb pásztori munkával sem képes mindenkire egyformán, és ami fő: teljes közelségbe, hozzáférközni.

A két szélsőség felől az vezet el a középutra, ha a hivek a lelkipásztor hozzájuk való közeledésének passzív várása helyett sajátmaguk is megkezdik a közeledést. Fele úton aztán majd találkozhatnak s az együttthaladás ezernyi új erőforrást és lehetőséget foglal magába.

Azt mindenesetre el kell ismerni, hogy ma már sok helyen számos világi munkás osztja a lelkipásztor munkájának és felelősségének terhét, — ám sajnos, még mindig aránytalanul többen vannak az olyanok, akik nem csinálnak semmit, vagy alig csinálnak valamit. Ennek pedig igazán nem az az oka, mintha a hajlandóság hiányoznék belőlük. Csak az áttekintőképességük nem elég fejlett, a tájékozódásuk nem elég biztos egyházi életünk égető problémáinak a mezején.

Egy rövid újságcikk nem igényelheti magának az összes kérdések megoldására való rámutatás hatalmát. De ha a megoldást nem is adja meg, egy néhány kérdést felvethet, azok közül, amelyek éppen leginkább a felszínen fekszenek. Próbálja meg aztán kiki megkeresni a feletet maga.

Miért hagyja közönyösen egyházi életünk világi vezetőinek nagy részét az anyaszentegyházban mutatkozó hanyatlások sorsa, miért hagyják rá majdnem egykedvűen a

lelkészekre a bajok forrásának és orvoslásának keresését? Van-e szükség az egyházi élet lüktetésének előmozdítására alakult szervezetekben újításokra, módosításokra, vagy ha a keretek elegendőek és jók, hogyan lehetne megtölteni azokat friss vérkeringéssel? Mi legyen a módja annak, hogy az egyházat támogató hivek álmos egykedvősége eloszolják, amikor az anyaszentegyház létfenntartásának égető kérdéseiről van szó? Mit tehet a társadalom az egyházért, mit tehet az egyház a társadalomért? Mi az összefüggés a vallás és a szórakozás között; másszóval: jó bizonyítvány-e az a hitről, ha pld. a harang árát táncsal kell összehozni, mert másképp nem adakoznának a hivek? Mi a hibája vallásos irat-terjesztésünknek, valóság-e vagy csak látszat, hogy az el nem ismert felekezetek forgalma elevenebb és sikeresebb ezen a téren? Nem tehetnének-e valamit a presbyterek a gyülekezetek életének irányításában a költségvetések és számadások megvitatásán és megszavazásán túl is? Afrikában, Kinában, Indiában, ahol kevés a misszionárius, az igehirdetés és az evangéliumtanítás munkájában a világiak viszik az oroszlánszerepet; nálunk nem kellene-e, hogy a világiak több felelősséget érezzenek e tekintetben? Bibliakörök, vasárnapi iskolák, konferenciák vezetésében száz és száz alkal-
muk nyílnék: élnek-e eléggé az alkalmakkal? Mit lehetne tenni, hogy az ifjúságot megnyerjük és fogva tartjuk a Krisztus számára? Mit adhat az egyház, amit az iskola különböző akadályok folytán nem adhat?

Egy dolog bizonyos! Közvetlen személyes hatások érik el a legjobb credményt. De mert a lelkész képtelen minden-
kivel közvetlen, állandó, egyre mélyülő személyes lelki kapcsolatban élni, tehát minden gyülekezetnek egy egységes, minden tagját munkába fogó, aktív missziói csoportnak kellene lennie: határozott, öntudatos résztvevéssel az összes egyházi munkákban.

Meg kell érteni már a világnak, hogy az egyház egész más, mint aminek az átlagfelfogás tartja; sokkal több, sokkal szentebb annál. Több a vasárnapi istentiszteletnél, a hétköznapi áhitatoknál, az esti imaóráknál. Több érdeklődést igényel a hivek részéről, mint amennyit a legművészebben megrendezett vallásos estély, kultúrdélután, jótékony bazar fel tud ébreszteni. Az egyház Isten lelkének és az Ő orszá-

gának lelki fegyvere. Isten eszköze arra, hogy ezt a forrongó, változó világot az ő örök törvényei szerint formálja és alakítsa. Vezér mindennel szemben, ami gonosz és rossz. S ma nagyobb szükségünk van reá, mint valaha, éppen azért, mert a legelőrehaladottabb kultúra és legrohamosabban fejlődő társadalmi irányok korszakába léptünk. Református anyaszentegyházunk megújulása azon fordul meg, hogy fiai és leányai megértik-e az idők hívó szózatát!

Hogyan szoroz Isten?*

(Lukács 9: 11–17.)

Az apostoli igehirdetés abból állott, hogy Jézus élettörténetéből, tetteiből és tanításából mondtak el részleteket az apostolok a hallgatóság előtt. Ezeket a részleteket az apostolokkal egykorú nemzedék kezdte leirogatni. Így folyt át lassankint az élőszóbeli evangéliumhirdetés írásba. Volt idő, amikor hangzott az első szem- és fültanuk elbeszélése, de ugyanakkor már sok írott szöveg is közkezen forgott. Úgy kell venni, hogy az evangéliumi történetek közül némelyik felé különös érdeklődéssel fordult a közfigyelem. Az ilyen eseteket bizonyára sokszor kívánta hallani az érdeklődő tömeg s az ilyen esetekről bizonyára sok kézirat keletkezett. Úgy látszik, ilyen híres eset volt az első nemzedék előtt az ötezer férfi megvendégelésének története is, mert hiszen mind a négy evangélium följegyzi. Nem csak azért vált híressé, mert különös csoda a tárgya, hanem azért is, mert óriási tömeg volt az esemény tanuja.

Bajos elképzelni, hogy ezen a történeten akár a szóbeli, akár az írásbeli előadás valamit változtathatott, vagy nagyíthatott volna. Ötezer főnyi tanu túlsok, Palesztina túlkicsiny ország ahhoz, hogy a csodaváró hit mithikus fénybe öltöztethette volna ezt az esetet. Alig lehetett gyülekezetet találni s ott ezt a történetet elmondani vagy felolvasni, anélkül, hogy ne lettek volna a hallgatóság körében szem- és fültanuk. Még a jelenvoltak számát illetőleg is kizártnak látszik a téves becslés lehetősége is, mert ötvenes csoportokban ültették le a vendégség résztvevőit s így akárki könnyű áttekintéssel ellenőrizhette a jelenvoltak számát.

Senkinek, aki érzékkel bír a történeti okmányok hitelessége iránt, nem jut eszébe kétségbevonni a Jézus kereszt-

* Fiors Eloknak lapunk múlt számában ismertetett „Isten pénzügyei“ című kötetéből közöljük mutatóba ezt a megkapó fejezetet.

halála felől birtokunkban lévő írott tudósítások igazát. Pedig a kereszthalálnak aligha volt ötezer tanuja. Nos, aki kétségbe vonja az ötezrek megvendégeléséről szóló tudósítás szövszerint való hitelességét, járjon el mindjárt ugyanígy a Jézus kereszthaláláról szóló tudósítással is.

Az igchirdetés sokszor elmegy e történet nehéz tényei mellett s megkerüli őket úgynevezett szimbólikus írásmagyarázati módszerrel.

Bennünket is csábit egy könnyen kínálkozó magyarázat. Hogy itt valami olyan jelenséggel állunk szemben, amelyen a Mózes negyvennapos böjtje a sinai hegyen, amiben nincs semmi természetellenes, hiszen Mózes az Isten színelátásán örvendezett, lelki elragadtatásban s szinte nem is csoda, ha e mélységes lelki élmény közepette megállott, felfüggesztődött a testi élete. Vagy mondhatnám azt, hogy olyan ez az eset, mint amikor egy-egy szuggesztív hatású szónokra ezt mondják az emberek: Étlen-szomjan elhallgatnám. Mondhatnám, hogy Jézus a pusztában ezt a nagy sereget olyan erővel tartotta lelkének a bűvölete alatt, hogy eszükbe sem jutott az éhség.

Azonban az igazi nehézség csak akkor lép elénk, amikor a tanítványok széthordták az ötvenes csoportokba a Jézus kezéből kapott kenyeret és halat, s mikor az ötezer férfi jólakott.

Ennek a csodának a csodálatos volta ott fokozódik föl, ahol az étkezés után kisül, hogy több maradt, mint amennyivel elkezdték a vacsorát.

Hogy ennek az eseménynek a titkát fölnyithassuk, az első korinthusi levél I. részének néhány versében adott kulcsra van szükségünk. Arról beszél itt Pál, hogy a világ értelme és bölcsessége teljes visszája, merő fordítottja az „Isten bolondságának!“ S az „Isten bolondsága bölsebb az embereknél“.

Azt jelenti ez, hogy pl. az emberi logika ideiglenes mankó, s Istent a logika nem korlátozhatja, s nincs is szükség erre a mankóra! Az öt kenyér történetének az a titka, hogy Istent semmi más nem köti, csak az ígérete s Isten jót állt azok kenyeréért, akik Jézus körében ott felejtkeztek s Isten beváltotta a Máté VI. 25—34. ben tett ígéretét: „Keressétek először az Isten országát és minden megadatik néktek“.

Pál az I. Korinthus I. 18—25.-ben „Isten bolondsága“ alatt ért nyilván olyan titkokat is, mint amilyen pl. az ötezrek vendégének rejtyéje is.

Tettenérjük Istent, amint oszt s az Ő kezében az osztás eredménye: Szorzat. S a vacsora után azért maradt tizenkét kosár kenyér s nem huszonnégy, mert nem tizezer, hanem csak ötezer férfi evett.

Am próbáljuk meg kétségbevonni azt az igazságot, hogy

Isten osztásműveletének az eredménye szorzat. Dehát akkor miért mondta Isten a nagy éhség idején Ilyés prófétának: „Megparancsoltam egy özvegyasszonynak, hogy gondoskodjék rólad“. (I. Kir. 17.) Hát kegyetlen az Isten, hogy épen egy szegény özvegy utolsó kenyérét adja Ilyésnek? Nyilvánvalóan azért osztotta el az özvegy egy marok lisztecskáját, mert tudta, hogy így megszaporodik.

Van egy feltűnő mondása Jézusnak az Ujtestámentumban: „Az én cledclem az, hogy annak akaratát cselckedjem, aki elküldött engem.“ (Ján. IV. 34.) Mi eddig ebben a világban úgy tudtuk, hogy a munka erővesztesség, s ime, Jézus azt mondja, hogy az Istenért végzett munka — táplálék, tehát nem erőcsökkenés, hanem erőgyarapodás! Mit jelent ez? Azt, hogy a magamagáért élő világ egy a fejtetetjére állított törvényszerűségben él, s minden hívő ember élete egy-egy ajtó, s rajta keresztül új törvényszerűséget akar hozni Isten a világba.

Erdemes megfigyelni, hogy az ótestamentumi nép életében hogyan igazolta Isten a maga törvényének észszerűségét. Isten törvénye igen nagy adót rótt a zsidókra. A termés zsongéje, a termés tizede, a barmok első fajzása Istené volt. Ezenfelül minden hetedik év termését a mezőn kellett hagyni, a gazda nem is nyulhatott hozzá, az a szegényeké volt ez s keményen próbára tette minden hetedik évben a theokrácia népének engedelmisségét! Isten gondolt erre s a parancs mellé becikkelyezett egy királyi ígéretet is: „Rátok bocsátom áldásomat a hatodik esztendőben, hogy három évre való termést teremjen“. (III. Móz. XXV. 21.) Kellett is a három évre való termés, a hatodik, hetedik évre, s a nyolcadik esztendőben cséplésig. Gondoljunk el egy egész országot, amelynek minden termése egy bizonyos évben Istenre vár, hogy végezzen felette egy hatalmas osztásműveletet! Nos, ha Isten nem állott volna jót ennek a kemény törvénynek az észszerűségéért, akkor e törvény miatt csupa parasztlázadásokról kellene olvasnunk az Ótestamentum lapjain!

Hogy az Isten kedve szerint végzett osztás nem fogyasztja, hanem szaporítja a javakat, rájött erre egy hívő skót cipészlegény, Quarrier Vilmos. Quarrier korán árván maradt s egy vallásos cipésmester vette gondjaiba s a maga mesterségében nevelte föl. A kis inasgyerek férfi-ideálját tisztelte gyámappjában s minden vágya az volt, hogy ha majd felnőtt, ő is árvákat vess gondjaiba. Amikor önálló lett, a cipésszerszámokkal egyidejűleg mindjárt megszerezte az első árvát. A kezdő kis műhely szerény keretek között indult, s nem gond nélkül multak a napok, de ez nem korlátozta Quarriert abban, hogy régi álmát mindig fokozottabban váltsa valóra. Közben a hívő ember alázatos megdöbbenésével fedezte fel,

hog az árvák számának növekedése közben a kenyere nem fogy, hanem gyarapszik. Árva-atyai önérzetének alapgon-
dolatával nem fért össze, hogy ne egyedül a maga erejével
és munkájával keresse a növekvő kis család kenyerét. A
gyermekeknek cipőtisztító eszközöket vásárolt s kiállította
őket a glasgowi pályaudvar környékén utcai cipőtisztító-
nak. A keresetüket takaréklba tette s Quarrier árvák mind-
egyike, mikor szárnyra kelt, megkapta ezt az összeget, hogy
legyen mivel kezdenie az életet. A napról-napra növekvő
kis cégnek Quarrier adta a jóhangzású „Cipőtisztító Bri-
gad“ elnevezést.

Egy szép napon tizennégyre növekedett az árvák száma,
s Quarrier szállásán és műhelyében minden talpalattnyi
helyen árvák fekvőhelye volt, ha leszállt az éj. Mindennap
jöttek új árvák, s Quarriernak nagyon fájt a szíve, amikor
el kellett őket útasítani.

— En Istenem, tudod, hogy én bizom Benned — imád-
kozott Quarrier — s nem tehetek róla, hogy ilyen kicsiny
a helyem! Ha helyet adsz, Uram, azt fogom mondani: Jőj-
jetek Jézus kicsinyei!

Rövidesen egy tekintélyes összegről kiállított csekket
hozott a posta, valami ismétletlen jóltevő azt írta Quarrier-
nek: Vegyen rajta házat az árváinak. Vett is Glasgow hatá-
rában egy akkora telket, mint a budai vérmező, s megépítette
rajta az első házat.

A Quarrier-árvaházak tüneményes fejlődés utján növe-
kedtek. Sokszor beköszöntött a gond s Quarrier ezt mindig
Isteni figyelmeztetésnek vette: Szaporítsd meg az éhes szá-
jak számát!

A Quarrier-árvaházak pavillon-rendszerben épültek.
Egy-egy árva-anya tizenkét gyermeket nevel, külön házban,
a maga mesterségére.

Egyszer beállított Quarrierhez egy idegen s azt mondta
néki:

— Kár, hogy ön hajósokat még nem nevel, skótok között
ez elengedhetetlen! Adok önnek egy hajót, hogy az árvaháza
gyermekait a saját hajóján sajátítsák el a tengerész-mester-
séget.

Nem régen egy magyar társaság meglátogatta Quarrier
árvaházait, megnézte az árvák hajóját s azt a hírt hozta
haza, hogy a kanadai kormány mindent elkövet, hogy a
Quarrier-nevelte iparosok, hajósok közül minél többet
kapjon.

Quarrier Vilmos pár évvel ezelőtt meghalt, árvaházait
a leánya és a veje igazgatják, s a Quarrier Vilmos kenyerét
ma kétezer száz „fogyasztja“ naponként.

Az ötezrek vendégségéről voltaképen nincs mit predi-
kálni. Ezt a történetet csak fel kellene olvasni a Bibliából, s

az első hallomás frissességével, alázatos megdöbbenéssel meghallgatni s utána mély hálaadással imádkozni kellene. Hiszen, ha valóban hívő sereg ül a templomban, Isten elállja a kijáratot és marasztalja a hívőket.

— Ne siessetek . . . Ha szeretitek az én szerelmes Fiamat, megmutatom: a kenyér nem ok arra, hogy Tőle megváljatok!

Skóciai képek.

A glasgowi express Carlisle-nál megy át Angliából Skóciába. Hajnalodik. A világosodó szemhatáron dombok, hullámos, szelídhegylású hegyhátak rajzolódnak ki. Majdnem olyanok, mint az erdélyi hegyek. Erdélyi ember könnyen otthon érezhetné magát Skóciában, az erdők éppenúgy susognak, a völgyek patakjai éppen úgy csörgedeznek, mint nálunk. Az időjárás talán rosszabb egy kicsit, de ezt könnyen meg lehetne szokni. A közlekedési viszonyok viszont sokkal jobbak s ez csak előnyére válik Skóciának.

Glasgowban kedves, mosolygó, ismerős arcok várnak. Chisholm Róbert, a skót Egyesült Szabad Egyház kolozsvári misszionárius lelkésze, a bátyjával, aki szintén járt már Erdélyben. A misszionárius éppen szabadságon van a szülőföldjén s szabadságának nem kisebb esemény áll a közép-pontjában, mint az esküvője. A menyasszony is éppen most tért vissza misszionáriusi munkájából, a messze Afrikából.

Kedves látvány egy skót esküvő. Virágokkal díszített, zsúfolt templom; meghatott áhitattal éneklő gyülekezet; rövid, de mély benyomást keltő szertartás. Aztán egy vidám ebéd, köszöntésekkel, üdvözlésekkel. Tucatjával a boldogságot kívánó táviratok, három kontinensről is. Később, mialatt az ifjúság táncra perdül, a fiatal pár távozik. Amint a várakozó autó felé haladnak, záporként zúdul rájuk a násznép színes szerpentin és konfetti esője. Régi, szép szokás maradványa ez. Régebben, azt mondják, virágszirmokkal volt szokás megdobálni az új házasokat, annak a jó kívánságnak a kifejezésére, hogy virágos, színes, derűs legyen az életük útja. Sok helyen rizkását is szórtak utánuk: ez a jólét és bőség kívánásának szimbóluma volt. Ma a tarka konfetti maradt csak még a régi gyakorlatból, vidám és romantikus utravalóul a nászutasoknak.

*

Glasgow városa a brit acélipar középpontja. A külvárosokban mindenütt hatalmas kolók és vasöntők kéményei ontják a füstöt. Természetes, hogy mint minden ipari jellegű városban, Glasgowban is megvan a munkásprobléma — s különösen a háború utáni években nagy arányokat öltő mun-

kanélküliség miatt a dolgozó osztály fokozott mértékben nyugtalan. Nyugtalan, de nem vallástalan. Glasgow a skót vallásosság egyik legliktetőbb centruma, egy egész sereg kimondottan munkásgyülekezettel. Magának az Egyesült Szabad Egyháznak közel 200 temploma van a városban, melyek ezidőszert egy önálló egyházmegyét alkotnak; de szó van róla, hogy könnyebb adminisztrálás szempontjából két, esetleg még több, külön egyházmegyévé szervezkejenek.

*

Glasgowban két presbyteriánus theologia van. Az egyik a skót államegyházé, ez az egyetemmel kapcsolatos, a másik az Egyesült Szabad Egyházé. Az utóbbiban négy magyar hallgató is tanult az elmúlt év alatt, úgyhogy a skót theológusok őszinte érdeklődéssel és rokonszenvvel hallgatták, amikor egy bizalmas együttesben elköltött egyszerű konviktusi ebéd után a Romániában élő kálvinisták multjáról és jelenéről beszéltem előttük. A legideálisabb külügyi képviselőt az a munka, amiben ezek a külföldön tanuló theológus diákok forgolódnak. Nem politikai érdekközösségeket kovácsolnak, hiszen erre módjuk sincs, nem üzleti összeköttetéseket keresnek; hanem a hitben tesvéreknek országhatárokon feletti egységét építik a Krisztusban. Ez az egyetlen diplomácia, amely nem csalja meg és nem ábrándítja ki a világot.

*

Glasgownál kisebb, de történelmi multjára nézve gazdagabb város Edinburgh. Főutcája, a Princes Street, egyik oldalán nemes architektúrájú palotasorával, másik oldalán az ódon edinburghi várkastély árnyékában elterülő parkkal, büszksége Skóciának. Európában kevés utca vetekedik vele szépség dolgában. A londoni Regent Street talán grandiózusabb, a párisi Champs d'Elysée talán hangulatosabb, az Andrassy-út talán egységesebb arculatú, de a Princes Street felett a történelem levegője leng. Egyedül az amerikaiak nem hajlandók meghajolni a Princes Street felsőbb-sége előtt, ők a Michigan Boulevardnak adják a pálmát Chicagóban.

Legérdekesebb része Edinburghnak a High Street. A legődonabb utca. Egyik végén a Holyrood palota, a skót királyok egykori rezidenciája (ma is királyi vendégek szállásául szolgál); a közepetáján a St. Giles templom, amelyben egykor Skócia és Anglia reformátorának, Knox Jánosnak, hatalmas hangja dörgött; feleúton még látható, persze restaurált állapotban, a Knox János lakóháza.

Ebben a történelmi környezetben, alig 50—50 lépésnyire egymástól, három különböző épületben, de egy időben, tartotta május második felében évi közgyűlését a három skót

presbyteriánus egyház. A legéletképesebb köztük az Egyesült Szabad Egyház; bár nagy erőt képvisel a Skót Állam-egyház is, amiben mindenestre része van az állami támogatásnak is. A harmadik röviden Szabad Egyháznak nevezi magát; ez a legkisebb és a legkonzervatívabb.

*

A közgyűlések első délelőttije a megnyitás formásával telik el. A leglátványosabb, tehát a legtöbb néző jelenlétében megy végbe, az államegyház General Assembly gyűlésének a megnyitása. A gyűlést hivatalosan a király megbízottja nyitja meg; ez évben a stairi gróf töltötte be ezt a tisztelet. Középkorosan tarka, csillogó, pompás menetben vonult fel a királyi biztos és kísérete. Elöl a kameróniai skót lovasok skárlátvörös egyenruhája díszelgett, aztán a városi magisztrátus meggyisztaláros, hermelinékes menete következett, rizsporos parókákkal. Igaz, hogy a modern kor szülöttei, az automobílok, kissé kirítottak a középkorias felvonuláshól, de a parádéra összesereglett tömegnek így is tetszett minden s szinte áhitattal lengették zsebkeendőiket a skót gardatiszti uniformisban megérkező, tetőtől talpig katonás stairi gróf és a vele jövő kecses, bájos stairi grófné felé.

A másik két egyház közgyűlésének megnyitása kevesebb pompával, de nem kisebb méltósággal ment végbe.

*

Az első ülés kiemelkedő pontja az új moderátor székfoglaló beszéde. A moderátort, aki skót egyházakban a püspöki teendőket látja el, évről-évre választják. Az idei moderátorok érdekes személyiségek. A kis Szabad Egyház például egy délafrikai misszionáriust választott moderátorául, Alexander Dewar személyében. Dewar 1894. óta működik Délafrikában, a Tanganyika fensík missziói telepein. Missziói munkásságának egyik legnagyobb érdeme, hogy a vad Winamwanga törzs nyelvét írásba foglalta s így előkészítette a bennszülöttek között az evangélium terjedését. Mikor 1904-ben szabadságra jött, a járt út helyett a Kongó erdőn át vette az irányt s roppant érdekes felfedezéseket tett, úgy-hogy az angol földrajzi társaság tagjává is választotta. Moderatori évét természetesen Skóciában tölti. — Az Egyesült Szabad Egyház moderátora, James Weatherhead, sokoldalúságáról nevezetes. Kitünő szónok, nagyszerű egyházjogász, híres vasárnapi iskola szervező és mindenkire nyájas, lekötelező modorú, előzékeny jó barát. Szabad napjaiban yachtot vezet a skót partokon; de mindenkör bizonytságot tett arról, hogy az egyház hajójának kormányára mellett is elsőrendűen megállja a helyét. — Norman Maclean, az Állam-egyház moderátora, kiváltképen korábbi lelkes évei alatt a szektamozgalmakkal szembeni eredményei révén vált ne-

vezetessé. Jeles írói kvalitásai vannak, de nagy elfoglaltsága miatt ezen a téren nem nagy munkásságot fejtett ki.

*

Az idei közgyűlések legfontosabb kérdése a Skót Állam-egyház és az Egyesült Skót Szabad Egyház közötti unió. Hitvallás, szertartás, lelkület tekintetében tulajdonképpen nincs is különbség e között a két kálvinista egyház között. Az Egyesült Szabad Egyházhoz tartozóknak csak az az aggodalma, hogy az Államegyház államsegélyt élvez, amit államilag behajtott adók fedeznek. Szerintük az egyház igazi életképessége és munkateljesítése csak akkor bontakozhatik ki a maga egészében, ha minden külső, készenkapott segítség nélkül önmaga tartja fenn magát és intézményeit. Az államsegély ugyanis mindig kevesebbet ad, mint amennyit cserében elvesz, vagy megkövetel. Az egyház ügyeibe ne legyen beleszólása kormánynak, királynak: az anyaszentegyház királya csak a Krisztus. — Remélhető azonban, hogy a még fennálló ellentétek is elsimúlnak s a beavatottak tudni vélik, hogy 1929-re létre is jön az egyesülés.

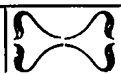
*

Mindegyik General Assembly külön ülést szentelt a külföldi egyházak képviselőinek fogadására. Érdekes volt végighallgatni a világ minden tájáról hozott üdvözléseket és jelentéseket. Ausztrália, Afrika, India, Kanada, az Egyesült Államok, mind csoportosan küldték el delegátusaikat. Európából a német protestáns szövetség, a francia református egyház, a cseh református egyház és az erdélyi református egyház képviseltette magát. „Mérőföldek, országhatárok, nyelvi különbségek választanak el; de a Krisztus szerelme mégis egyetlen döbbenésbe forrasztja össze a szívünket!”

Maksay Albert.

Az Ige fényénél.

Az ugyanazon lélek.

I. Kor. 12:4. (A kegyelmi ajándékokban különbség van, de ugyanaz a Lélek.)

Ebben az igében két dologról van szó, az egyikről, mely különbözik; a másikról, mely, mindenütt ugyanaz. És ez az ige ott mutat fel csodálatos, emberi szem előtt és emberi értelem előtt érthetetlen mélységeket, mikor azt állítja, hogy ez a nagy különbözőség és ez a nagy azonosság mégis egy célt szolgál és eredményt mutat fel: Isten dicsőségét.

A kegyelmi ajándékokban különbség van, ezt a különbséget mindenki látja és érzi. Épen ez a különbség teszi az embereket egymással szemben állókká, hoz elő irigységet, feltörekvést, mások lenézését, ami a mi világunknak olyan szomorú jellemvonása. És ez a döntő nagy különbség, amely ember és ember között van, s mely az emberek kezében a vetélkedés és visszavonás forrása, emberi méltóság lealacsonyítására alkalom, egymás kifosztására eszköz, ha az úgy tekintik, mint kegyelmi ajándék, lehet áldott eszköze az emberiség célja felé való haladásnak, az egyház virágzásának, mindennek, ami szép, igaz, jó és szent ezen a világon megteremhet és meggyökerezhet. De a legnagyobb baj az, hogy ezeket kevés ember nézi kegyelmi ajándékoknak, legtöbben úgy tekintik, mint amit maguk szereztek maguknak, s ami ezért teljesen érdemeik számát gyarapítja. Ezért van, hogy sok adománnyal és drága ajándékokkal megáldott egyházunk, kiváló különböző tehetségekkel felruházott tagjaink nem válhatnak annyira javára és előmenetelére annak az ügynek, melyet az egyháznak szolgálnia kell. Mi lenne, ha valaki egyszer komolyan leszámolna avval a ténnyel, hogy kiváló szonoki talentuma, gazdasági szakértelme, az emberekkel való bánni tudása, széleskörű ismeretei, ragyogó stílusa, s ki tudja más, amivel Isten az embereket meg szokta ajándékozni, s emellett vagyoni előmenetel, hivatali magas állása, társai közötti megbecsültetése stb. ezek mind nem a saját munkájának vagy kiválóságának eredményei, hanem ajándékok, még pedig kegyelmi ajándékok, melyeket kegyelemből, érdemük nélkül, épen ellenkező tulajdonságaik dacára adta a kegyelem Istene, tehát ezek nem az övék, nem rendelkezhetnek velük maguktól.

De még így is merülhetnének fel nehézségek, mintahogy merültek fel az első egyházban is, ahol pedig igazán a kegyelem jelének tekintette mindenki a maga adományát. Hát még egy komplikált életet élő, a Sátán minden raffinált erejével és próbájával küzdő egyházban, mint a mienk! És mégis van valami, ami biztosítja azt az egységet, mely feltétlenül szükséges nem miértünk, hanem Isten országáért a munkában. Ez anagy egységteremtő, ez az azonos, ami mindenütt megvan, mindenben megteremti és munkálja az egységet: az Isten Lelke.

Sok áldott adomány, amit mi magunkénak mondhatunk, óh, ha ezekben Istennek Lelke lenne az uralkodó. Sok titokban küzdő és reménykedő szív, mely a maga csöndjében hűségesen gyümölcsötveti a neki adott talentumokat, ha ezekben megjelenne ez a Lélek, mely egyszerre beállítaná őket az Ország munkájának nagy összefüggésébe! Sok áldott tehetség, a nyelveknek elragadtatott és elragadó képességei, a tudomány mélységei, a tapasztalatok sok éven át leszűrődött

bölcsessége, az áldozat alázatosságának ereje, a kedves és szívhez szóló nyelvek, mennyi áldás, ami a mi egyházunk tagjaiban és vezetőiben van! Nem az itt a baj hogy kevés talentummal rendelkezünk, hanem az, hogy ezekből hiányzik az azonosság Lelke, az a Lélek, mely u g y a n a z, akár úgy jelenik meg, mint csodás bölcsesség, akár úgy, mint szelíd hozzáférkőzés az emberek lelkéhez, akár, mint rideg és kiméletlen igazság, akár, mint békétlenséget és összeütközést kikerülő szeretet, de mindig ugyanaz, az Istennek ama Lelke, mely mindig kegyelem, mindig igazság. Ha e z a Lélek uralkodnék adományokon és ez tenné azokat mind áldott eszközökké Isten számára, ahelyett, hogy nyelveket és lelkeket megháborító és összezavaró bábeli átokká teszi.

Testvérceim, imádkozzunk az egység, az erő Lelkéért, hogy az legyen ugyanaz mindenkiben, az ami a Krisztusban van.

I. L.

H I R E K.

Kiegészítés. Lapunk májusi számában a bekecsalji egyházmegye megalakulásáról szóló beszámolóból kimaradt az egyházmegye világi főgondnokának, dr. D ó z s a Lászlónak és gondnokának, dr. N a g y Endre marosvásárhelyi koll. igazgatónak a neve.

Magyarországi kálvinisták nagygyűlése. A magyarországi református egyház május 21-én és 22-én országos nagygyűlést tartott. 21-én délelőtt a budapesti városligeti iparsarnokban mintegy hatezer ember vett részt a gyűlés megnyitó istentiszteletén. Délután a nagygyűlés közönsége háromfelé széledt, hogy a Kálvin-téri és Fásori templomokban és a régi Országházban tartott vallásos ünnepélyeken, bibliamagyarázatokon és elő-

adásokon részt vegyen. A régi képviselőházban Hegedüs Loránt tartott nagy beszédet, akit a termet zsufozásig megtöltő közönség percekig hangosan ünnepelt. A Kálvin-téri templomban Ravasz püspök imája után Raoul Allier, a párisi protestáns hittudományi egyetem dékánja mondott beszédet, aki a mult hetekben Kolozsvárt is járt. Vasárnap négy helyen volt egyszerre istentisztelet, reggel fél 9 órakor, utána a gyűlés résztvevői ünnepélyesen átvonultak az Iparcsarnokba, ahol Balthazár püspök mondott imát. Sipőcz polgármester üdvözölte a nagygyűlést. Beszédekert Czeglédy főjegyző és a református püspökök tartottak.

Református tanárgyűlés. A magyarországi Református Tanáregyesület június 7-én

és 8-án ott tartotta meg fennállásának negyedszázados évfordulója alkalmából jubiláris közgyűlését. S. Szabó József alelnök, a debreceni református főgimnázium igazgatója mondott visszaemlékezést, Pap Ferenc dr. a tantervi reformokról beszélt, Marton Sándor pedig a kecskeméti kollégium multjáról tartott előadást.

A hollandi halászok első „kórház-templom“ hajója. Amsterdamban, mint tudósítónk jelenti, felszentelték az első „kórház-templom“ halászhajót, mely azonnal el is hagyta az amsterdami öbölt és kifutott az Északi tengerre, hogy a holland halászbárkák között orvosi és egyházi szolgálatot teljesítsen. A „De Hoop“ vagvis magyarul „A remény“, (így hívják a világ első „kórház-templom“ hajóját) hónapokon át kint fog cirkálni, akár egy hadihajó, a nyílt tengeren, vasárnaponként istentiszteletet fognak tartani benne, míg a kórháztermekben rögtöni segílyt nyújtanak a tenger vizén bal esetet szenvedett halászoknak. Egy-egy halászbárka ugyanis több hétig oda van heringekért s csak több hétig tartó halászat után tér vissza a kikötőbe, — közben sok viszontagsággal és bajjal kerülve szembe. A „De Hoop“ orvosparancsnoka a haarlemi

dr. C. van Asperen, az uszó templom lelkésze a bourtan-gei Wegeling prédikátor.

A magyarországi protestáns nőszövetség. Magyar Protestáns Nők Országos Szövetsége június első hetében közgyűlést tartott Budapesten. A közgyűlést ima vezette be, majd az elnöklő Ráday Gedeonné grófné köszöntötte a megjelenteket, köztük első sorban Bethlen Istvánné grófnét és Tormay Cecilet. Ezután Pálmai Lenke tanítóképző intézeti főigazgató mondott emlékbeszédet a Protestáns Nőszövetség alapító elnökéről, Szilassy Aladárnéről. Az elhunyt — ugymond — a másokért való munkában kereste és találta gyönyörűségét. Sajátos jellemvonása volt, hogy meglátta a másokért való dolgozás eszményi feladatát. A Protestáns Nőszövetség akkor tölti be az ő szellemében hivatását, ha ellentétben azzal az irányzattal, amely az élvezethajlászásnak áldoz életet és vagyont, a lélek ápolására törekszik, hogy a keresztyén nő lelki tulajdonságaival foglalja el azt a pozíciót, amely megilleti. Az emlékbeszéd után, mely mély hatást tett a jelenlévőkre, Gregersen Lujza, a szövetség agilis főtitkára tartotta meg évi beszámolóját. A tisztújítás során védnökké nagy lelkesedéssel Bethlen Istvánné grófnét választották meg. Díszelnök Ráday Gedeonné grófné lett, társelnökök: dr. Ravasz Lászlóné, Raffay Sándorné, Józan

Miklósné. Főtitkár: Greger-
sen Lujzát választották meg.
Az indítványok során a főtit-
kár mutatta be a kispesti
református nőegyesületnek azt
a memorandumát, amelyet a
belügyminiszterhez intéznek a
mai női divat és az erkölces-
telen táncok ellen. A memoran-
dum éles szavakkal kel ki a
mai ruházkodás és az erkölces-
telen táncok ellen. Ha görög-
országban, a művészet őshaza-
jában életbe lehetett léptetni
olyan rendeletet, amely az ele-
ven plasztikának az utcáravi-
telét megakadályozta, ma is
meg kell találni a módot az
erkölcsöket meglazító divat
tulkapásai elleni védelemre.

Királyi házasság. Lipót bel-
ga hercegnek Astrid svéd her-
cegnővel való házassága róm.
kath. körökben nagyon erős
kritikákat váltott ki, mert az
erős protestáns érzelmű her-
cegnő megtagadta, hogy kat-
holicussá legyen. Nemrégén
négy protestáns lelkészből álló
bizottság tisztelgett a herceg-
nő előtt s a belga prot. egy-
házak szövetsége nevében egy
Újszövetséget nyújtott át
neki. A küldöttség vezetője a
beszédében emlékeztetett arra
a jelenetre, mikor V. Károly-
nak még gyermekkorában a
tournai-i püspök nyújtott át

egy Bibliát evvel az intéssel:
„Ludakozzatok az irásokat!”
A belga ref. egyházak biza-
kodva tekintenek arra a tény-
re, hogy királyi házuk Európa
egyik legerősebb protestáns
királyi családjával jutott ro-
konságba e házasság útján.

A reformáció Ukrajnában.
A lengyel ukrajnai protes-
táns mozgalomnak sok nehéz-
séggel kell küzdenie rom. kath.
és orthodox egyházak részéről.
Mindkét egyház nagy erőfe-
szítéseket tesz, hogy a naírl-
napra erősödő hódítását az
evangéliumnak ellensúlyozza.
A protestáns mozgalom legna-
gyobb nehézsége, hogy nincse-
nek kellő számban lelkészei.

**Reformátusok Oroszország-
ban.** Oroszországban tiz refor-
mátus gyülekezetről tudunk az
egész óriási területen, melyek
nagyon nagy nehézségekkel
küzdenek. Ennek dacára min-
denütt tartanak rendszeren is-
tentiszteleteket és pedig úgy,
hogy rendszeren egy presbíter
olvas fel egy predikációt. Kü-
lönösen Bibliákra, énekes-
könyvekre és kátékra volna
szükségük. Az európai erő-
sebb ref. egyházaknak szép
kötelessége volna felvenni
ezen gyöngye gyülekezetek
gondját és támogatni őket.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Rainer Mária Rilke.

Két évvel ezelőtt, születésének ötvenedik évfordulóján
teli voltak nevével a lapok: a művészi, irodalmi világ, finom,
halk művészetének, nemes, fáradt, előkelő művészi személyi-

ségének őszinte tisztelői különös tiszteletteljes, csöndes, rek-lámnélküli ünnepléssel ünnepelték. Az évforduló s ünneplés nemes propaganda volt művésze számára, fölhívták rá újra a figyelmet; könyvei, meséi, versei, essayje Rodinról, kinek titkára volt régebben, újra sziveket hódítottak, embereket áhitozni készítették a világ, élet, Isten mélységei után.

Rilke hívatásának betöltésére most kezdett eljutni. Igazán nagyobb rétegekre csak a háború, az emberi kultúra és jóakarát csődje hatott s hat teljes erejében. Nem mintha korát megelőző művész lett volna — ilyen nincs is, legfeljebb kor van, mely nem hallja vagy nem akarja hallani azt, ki-ben magára kellene ismernie, — hiszen Rilke épen a maga korának igazi poétája, aki belőle nőtt ki, hogy a látszólagosan mindent tudó, mindenttudható, emberi elmével mindent kikutatható századvégben és új századelőben bizonyoságot tegyen a „végső dolgok“ után kutató, vívódó szívével egy a felületen élő világ előtt arról, hogy nincs értelme s értéke az emberi életnek — Isten nélkül. E kor nagy Istenkeresői közé tartozik. Vívódásai, Istenkeresése őszinteségében lehetne kételkedni, ha épen művésze nem igazolná azt. Leg-művészibb kötete az 1906-ban megjelent „Stundenbuch“ cí-mű könyve épen azért, mert a legigazabb.

A maga korának egyik legjellegzetesebb alakja. Abban a korban, melyben művészet, irodalom, nagyrészt a tudomá-ny, a köztudat, az emberiség élettendenciái át vannak hatva a mult század materialisztikus gondolkozásától s cél-kitűzéseitől s amikor még a keresztyén közösségeken belül élő kegyesek és egyházi munkások is keresők, ez a világi, minden felekezeti keresztyénségen s vallási közösségen kí-vül élő poéta az Istenkeresők legigazibb alakjai közé tar-tozik. Istenkeresővé nem büntudata teszi, hanem az a de-kadens intellektualizmus, mely éppen azért, mert a csúcs-pontra jutott, veszítette el azt, amire tört, — mert nem is találhatta meg: az élet értelmét, célját. Istent, ki minden ke-resőnek útjába jön, a maga teljességében nem találta meg. Kikerülte azt, kiben minden keresés titka megoldódik, kiben az út céllá válik, a keresés megtalálássá, kiben a keresésben elfáradónak s a tehetetlenségben a maga erejében lemondó-nak Isten ingyen adja magát: a Krisztust.

Rilke typusa a mai világ legnemesebb kereső lelkeinek, egyuttal intőjel, figyelmeztetés: boldog megtalálóvá csak maga Isten tehet s az Istenkeresés útjának első komoly lé-pése a büntudat, bűnbánat, töredelem, az emberi tehetetlen-ség érzése az üdvösség dolgaiban.

Járosi Andor.